

Könyvajánló

Szabó Magda: A szemlélők

Bp, Európa K, 2004.

Szabó Magda az egyik legismertebb kortárs magyar regény-, drámaíró, költő. Mindenki ismeri az *Abigél* c. ifjúsági regényét, és a 2012-ben megfilmesített *Ajtó* nemzetközi sikerét. Művei önéletrajzi ihletésűek (pl. *Ókút*, *Régimódi történet*, *Für Elise*), női sorsokról szólnak (pl. *Danaida*, *Pilátus*). Ezeken kívül drámák (pl. *Kiálts város!*, *Az a szép fényes nap*), ifjúsági regények (*Sziget-kék*, *Mondják meg Zsófikának*, *Tündér Lala*) és versek alkotják életművét.

A szemlélők (1973) szerelmes regény, de több annál: két világ, kelet és nyugat embere értékrendjének szembenállása is.

Rolandot, egy meg nem nevezett, fejlett nyugati ország arisztokrata sarját, Magyarországra (nincs kimondva a regényben, de egyértelmű) rendelik diplomáciai szolgálatra. „Előkészítőn” vesznek részt a feleségével: a nyelvet, történelmet, jelenkori közéleti viszonyokat tanítja nekik egy ott élő, disszidens politikai elemző honfitársunk. Már akkor rettenetesen furának, barbárnak találnak bennünket a főhősök és családai, mindezen túl azonban nyitottak ránk. A házaspárral érkező házvezetőnőnek azonban 1-2 nap elég Magyarországból és hazarepül. A reptérre Franciska, az ifjú feleség viszi ki, akinek az autójába visszafelé jövet egy részeg lovaskocsis behajjt, és ő szörnyethal. A mélyen gyászoló Rolandot minden a szerelmére emlékezteti. Egy színházi előadás úgy feldúlja, hogy kirohan a nézőtérről. Egy hölgy utánamegy, és elviszi magával, magához az Andrássy úton lévő lakásába. A hölgy a magyar Anna, akinek apja korábban Roland országában volt vezető diplomata, ő maga is ott nőtt fel, ott élt, így látásból már ismeri a férfit.

Ellentmondásos, tépelődő szerelem indul közöttük. Az érzelmi helyzetet nem könnyíti meg kettejük eltérő történelmi, kulturális és értékrendbeli különbözősége. Nehéz a téma, nehéz a tartalom, nehéz a feldolgozhatóság az olvasó számára. Ez utóbbi annál is inkább, mert nyomasztó a hangulat, lassú az iram, és mozaikszerű a cselekményszövés.

A 3 részre tagolt regény első részéből kiderül, a nyugatiak milyennek látnak minket. Ezt a részt az író narrációjából és a regényhősök „szájából” tudjuk meg. Tanulságos és kegyetlen szembesülni ezzel, még akkor is, ha a regényidő az 1970-es évek. Most is érvényesek az akkori különbségek Kelet és Nyugat között, ha nem is olyan élesek a határok ma már.

Aztán, mintegy vádbeszédként, Anna „visszaadja” a nyugat és állampolgárainak kritikáját egy, a regény mintegy szűk harmadát kitevő, Rolandnak szóló levélben. Érdekes az érem másik oldalát is megismerni. Miért is vagyunk, mi magyarok olyanok, amilyenek: tragikus sorsúak, búsulva vigadók, egyedülállóak mind szokásainkat, viselkedésünket, táplálkozásunkat, mind eredetünket, történelmi helyzetünket tekintve. És miért vagyunk egyszersmind igen értékesek egész Európa számára, amit a kontinens régi, nagy demokráciái, közte Rolandé, nem értékelnek eléggé. Mert csak a „lepukkant” külsőt, „barbár” szokásokat látják, s azt nem, miért is van mindez.

A regényből 1997-ben film készült Mácsai Pál, Nagy-Kálózy Eszter és Kováts Adél főszereplésével.

Ajánlom a könyvet azoknak, akik egy szerelmi történet keretein belül szembesülnének komoly, közelmúltbeli társadalmi-közéleti, és régmúltbeli történelmi mondanivalóval, elgondolkodtató tartalommal.

Sz. Rendes Marianna

könyvtáros

Nyíregyháza, 2020. 03. 01.